Svenska Unescorådets konferens om Unescos kulturkonventioner,
1 december 2010, Historiska museet, Stockholm

PROGRAM

Block 1

Görel Thurdin, ordförande för Svenska Unescorådet, hälsar välkomna.

Samtal om Unescos uppdrag med Görel Thurdin och Lena Friblick.

Block 2

Presentation av tre Unescokonventioner:

1. Världsarvskonventionen med Jan Turtinen, Riksantikvarieämbetet, Kerstin Lundman, Internationella programkontoret och Lejla Hadzic, Kulturarv utan gränser.

2. Mångfaldskonventionen med Anna Selvåg, Kulturrådet, Henrik Melius, Spiritus Mundi och Charlotte Hyltén-Cavallius, Mångkulturellt centrum.

3. Immateriella kulturarvskonventionen med Valdimar Hafstein, Universitetet Reykjavik, Island, Annika Nordström, Institutet för språk och folkminnen och Lars Farago, Riksförbundet för folkmusik och dans.

Block 3

Gruppdiskussioner om Världsarvskonventionen, Mångfaldskonventionen och Immateriella kulturarvskonventionen.

Block 4

1. Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth talar

2. Rapportörerna sammanfattar gruppdiskussionerna

BLOCK 2 - Presentation av tre Unescokonventioner

1. KONVENTION OM SKYDD FÖR VÄRLDENS KULTUR OCH NATURARV, ”VÄRLDSARVSKONVENTIONEN”

Jan Turtinen, Riksantikvarieämbetet

Världsarvskonventionen är Unescos kanske mest välkända instrument för internationellt samarbete. Till dags dato har inte mindre än 187 stater anslutit sig till konvention och därmed förbundit sig att identifiera, skydda, vårda och informera om natur- och kulturarv världen över som på ett alldeles unikt sätt vittnar om jordens och människans historia. Världsarven är till antalet för närvarande 911 fördelade över 151 länder. 14 av dem ligger i Sverige.

Att skriva under konventionen innebär att ta på sig ett stort ansvar. Signaturstaterna förbinder sig att skydda världsarven med den nationella lagstiftningen och ha en organisation som bevarar kultur- och naturarv. De har möjlighet att peka ut kultur- och naturobjekt som kan bli världsarv och ska rapportera om tillståndet i befintliga världsarvsområden. De uppmanas även att informera och undervisa om världsarvskonventionen och världsarven.

I Sverige är det Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket som under regeringen ansvarar för att konventionen verkställs. Under de 25 år som gått sedan Sverige anslöt till konventionen 1985 har förslag till världsarv tagits fram och förutsättningar för förvaltning skapats. Myndigheterna följer Unescos arbete och utvecklingen av det. Det stora arbetet med att förvalta och informera världsarven sker dock i och kring världsarven, d.v.s. av länsstyrelser, regioner, kommuner, ägare m fl. Världsarvet Birka – Hovgården är här ett undantag. Det ägs och förvaltas Riksantikvarieämbetet och där bedrivs besöksverksamhet.

När det gäller information, utbildning och forskning har informationsmaterial tagits fram, och myndigheterna har även på en rad andra sätt sökt öka kunskapen om konventionen och världsarven. Riksantikvarieämbetet har även stött studier på området. Intresset för världsarvet har glädjande nog ökat under senare år – inte minst vid universitet och högskolor där det nu bedrivs både forskning och undervisning om olika aspekter av världsarv. Svenska Unescorådet bedriver ett vikigt arbete för att föra ut konventionens budskap. Rådet har bl.a. tagit fram material och genomfört aktiviteter för barn och ungdomar i skolan.

Steg har även tagits för att öka det internationella arbetet. De nordiska och baltiska länderna samarbetar i olika frågor. Riksantikvarieämbetet har under mer än tio år arbetet med stöd från Sida tillsammans med afrikanska länder vari ingått insatser för att höja kapaciteten på kulturarvsområdet. Myndigheten har även bistått andra länder i deras arbete med att ta fram nomineringar till världsarvslistan. Riksantikvarieämbetet har även verkat för att knyta samman världsarvet med andra instrument och program. Ett exempel är FN:s program för urbanisering – Habitat – där seminarier, publikationer och utställningar på temat kulturarv och urbanisering ingått.

I oktober 2007 invaldes Sverige i Unescos världsarvskommitté för en period på fyra år. Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket representerar Sverige i kommittén. Uppdraget innebär ett ansvar för konventionens globala tillämpning. Det är ett nytt och spännande steg som innebär en möjlighet att påverka arbetet med konventionen. En av de frågor som kommittén nu arbetar med och som Sverige driver är att länka samman världsarven med hållbar utveckling. Natur- och kulturarvets betydelse för hållbar utveckling är något som vi i Sverige arbetat länge med men som Unesco dock inte i lika hög grad har gjort. Även om konventionens syfte är att skydda världsarven är ett tillräckligt mål i sig finns det inget som hindrar att de nyttjas även för andra syften. Konventionen ger utrymme för det och uppmuntrar det. Konventionens artikel fem uppmanar alla att ge världsarvet en funktion i samhället. Det är dessutom viktigt att konventionen följer med sin tid för att vara aktuell och angelägen.

Ett aktuellt exempel på en aktivitet på området hållbar utveckling och världsarv är den workshop som Riksantikvarieämbetet och stiftelsen Nordic World Heritage Foundation i Norge, Naturvårdsverket i Sverige och Kulturarvsstyrelsen i Danmark arrangerade i Visby i oktober 2010. Deltog gjorde företrädare för departement, myndigheter, besöksnäring och världsarv i Norden och Baltikum samt Unesco. Utgångspunkten var världsarven, ansvaret för dessa och möjligheterna till utveckling i Norden och Baltikum som de erbjuder. Det genomgående temat för workshopen var samverkan mellan aktörer som förutsättning för hållbar utveckling och tillväxt. Mötet är ett första steg i ett arbete som förhoppningsvis kommer att pågå under ett antal år. Resultatet kommer att vara av intresse även för det internationella arbete om hållbar turism som Unesco bedriver samt även för andra aktiviteter och satsningar.

Intresset och engagemanget för världsarvet är idag omfattande och ett stort antal aktiviteter genomförs av en rad olika aktörer. Konventionen handlar som sagt om att värna världsarven, med egen rätt eftersom de är vittnesbörd om vår gemensamma historia och våra gemensamma ägodelar. Vi ska dock minnas att konventionen även uppmanar oss att ge världsarvet en plats i samhället och att göra dess budskap känt. Detta kan göras på många sätt och av fler krafter. Svenska Unescorådets konferens är ett utmärkt tillfälle där deltagarna kan berätta om sådant som gjorts och görs, inspirera och finna nya idéer.

Förslag till illustrationer:

Michel Olyff 1978

" While the central square symbolizes the results of human skill and inspiration, the circle celebrates the gifts of nature. The emblem is round, like the world, a symbol of global protection for the heritage of all humankind." whc.unesco.org

"…to give the cultural and natural heritage a function in the life of the community…"

Artikel 5, Världsarvskonventionen

Kerstin Lundman, Internationella Programkontoret

Alla internationella organisationer som arbetar med normativa instrument avundas Unesco som lyckats förpacka så grundläggande och ospännande tankar som att ”*varje land ska ha lagstiftning och resurser för att skydda sitt byggda kulturarv och värdefull natur*” i en ”förpackning” som medier, allmänhet, företag, organisationer vill vara en del av. För det är ju precis det som Konventionen om skydd för världens kultur- och naturarv (Världsarvskonventionen) handlar om! Att koppla konceptet världsarv till konventionen var ett genidrag och nu fyrtio år senare är konventionen en uppmärksammad framgångssaga. Konventionen ställer också intressanta frågor om vad ”bevarande” egentligen innebär och vad ”arv” är etc. Tyvärr kan man säga att världsarvslistans popularitet ”kommer i vägen” för det som också står i konventionen om nationellt ansvar och bevarande – världsarvslistan är ibland som en svans som viftar på hunden i stället för tvärtom.

När Sverige skrev på konventionen så sågs den som en rent teknisk fråga – har vi skydd i plan- och bygglagen m.fl. för det som konventionen avser att skydda? och eftersom svaret blev ”ja” så ansågs att allt konventionsarbete ryms inom befintliga administrativa och finansiella ramar. Detta är visst och sant när det gäller själva metoden och verktygen för att ta fram nationella nomineringar, göra skötselrapporter osv. Men det räcker inte för att hindra att världsarven själva värde hotas av andra beslutsprocesser, som t ex dragning av motorvägar, även om inte motorvägarna rent fysiskt förstör objekten.

Inte heller räcker plan- och bygglagen och de andra lagarna för de delar av konventionen som inte handlar om nomineringar och rapporteringar. Den text som handlar om att ge världsarven ”en roll i samhället”, den text som säger att alla konventionsstater ”ska ha utbildning om världsarven, hoten mot deras bevarande och konventionsarbetet på alla nivåer i utbildningssystemet” ryms inte heller. I ett decentraliserat skolsystem som det svenska är det svårt att hitta vägar för att genomföra detta särskilt när det inte finns stöd i beslutstexter och budgetar - vi har ju dessutom privatägda och kommunala samt statliga världsarv. Vi har länsstyrelser som ska se till att de nominerade objekten bevaras men som inte har något samarbete med berörda kommuner kring detta och som inte arbetar med utbildning eller information etc. Vi har en besöksnäring som mer än gärna jobbar med världsarven där de kan kopplas till positiva värden som gynnar turismen men från vilken man inte kan begära att de ska skapa ”utbildning på alla nivåer” och som har mer fokus på ”hembygd” än åp det långsiktiga ansvarstagandet.

Unescorådet har arbetat i mer än tio år för att förankra utbildning om världsarven kring de svenska världsarvsobjekten och våra erfarenheter visar också på vad som saknas för att vi ska uppfylla alla artiklar i konventionen. Vi ser också brister i kontinuiteten i Sveriges långsiktiga engagemang för FN:s arbete.

Världsarven är en fantastisk idé, tanken att det finns sådant i varje land som **är av så stor vikt för oss alla att deras försvinnande skulle innebära en förlust för hela världen** är såväl ny som revolutionerande. Att se världsarven som kapitel i den stora berättelsen om människan och naturen är att ge hela utbildningsväsendet och folkbildningen en dörr mot världen, ett oslagbart verktyg. Att vi därför gemensamt i hela världen måste ta ansvar för

bevarandet är inte mindre genialt. Tyvärr är vår kommunala, länsvisa och statliga administration inte riggad för att vi ska kunna ta ansvar för våra egna och andras världsarv fullt ut och framtiden kommer att kräva nya tvärsgående sätt att administrera och tänka kring världsarven om vi ska leva upp till konventionen, och det ska vi väl?

Lejla Hadzic, Conservation architect, Cultural Heritage without Borders

Cultural Heritage without Borders (CHwB) is an independent organization based in Sweden dedicated to rescuing and preserving tangible and intangible cultural heritage touched by conflict, neglect or human and natural disasters. We see our work as a vital contribution to building democracy and supporting human rights. CHwB is neutral when it comes to conflicting parties, but not to the rights of all people to their cultural heritage.

CHwB was founded in 1995 as a reaction of Swedish professionals towards the destruction of cultural heritage in Bosnia and Herzegovina. The work have started in Bosnia and Herzegovina in 1996, in 2001 in Kosovo, and in time, CHwB has extended its activities in all the countries of the Western Balkans including more specific country projects in Montenegro, Serbia and Albania. Parallel to conservation works, CHwB has initiated a creation of two important regional networks in the Balkans: (1) The Museum Development Network, which brings together the different national museums in the Balkans through joint programs; and (2) the SEE Heritage Network of NGO's, which brings together the main local NGO's working in the field of cultural heritage in the Balkans through joint initiatives.

Throughout our work we have been engaged in more than 40 projects of conservation and integrated conservation, hundreds of seminars and workshops, where the actions have reached several hundreds of professionals in conservation, museology, and members of community.

The role of an NGO in safeguarding a World Heritage Site

Fig 1. The cobble stone streets of Gjirokastra

CHwB has started its cooperation in Albania back in a year 2006. Learning about Albanian heritage together and from our local partners, we have realized that the Albanian national heritage can be used as an important generator for income. However there was a need for the development of professional knowledge regarding the maintenance and management of the national heritage. The Albanian Government prioritizes the protection of cultural heritage as well as its promotion and has emphasized the importance of cultural heritage in several official documents.

"The vision for culture is to improve the standards of management and treatment of cultural heritage and to approximate these standards of European countries based in the community policy of united in diversity" (Pg 85, National Strategy for Development and Integrations).
Following the recommendations of Albanian Government, CHwB was advised by the Ministry of Tourism, Culture, Youth, and Sports to focus its activities in the Historic Center of Gjirokastra that was inscribed in the World Heritage List in 2005. Together with the Ministry of Tourism, Culture, Youth, and Sports, the Institute of Monuments of Culture, as well as local authorities and local NGO's, CHwB has created a program called "Gjirokastra 2009-2011".

The aim of the program "Gjirokastra 2009-2011" is to improve the professional capacities on different levels in the field of cultural heritage protection and strengthen the sustainable use of cultural heritage, while increasing the participation of Albanian professionals in regional and wider European activities.

"Gjirokastra 2009-2011"

The program Gjirokastra 2009-2011 represents a joint cooperation of CHwB and following partners:
• Ministry of Tourism, Culture, Youth and Sports, Albania
• Institute of Monuments Protection, Tirana Albania
• Regional Directorate of National Culture, Gjirokastra, Albania
• Office of Administration and Coordination of the Museum City of Gjirokastra
• Gjirokastra Conservation and Development Organization (GCDO)

The main scope of the program is to conserve one 19th century and one 20th century residential buildings which were completely abandoned. Furthermore, the two buildings will also be revitalized through new functions (a youth hostel, exhibition space, and library) that will provide the owners with the right economic incentives to manage and maintain the houses.

Beside both houses being conserved, the ongoing process of conservation is used as a field for an ongoing training for young Albanian architects employed in this program, as well as for young professionals and students participating in Regional restoration camps, which are organized twice a year.

1. Ongoing conservation

Fig. 2 Discussions on the site

The conservation process is focused on full architectural conservation of two cultural monuments, belonging to Babameto family, graded as 1st category monument of the highest importance and 2nd category monument.

The 1st category monument is located in a prominent place overlooking the valley of Gjirokastra and it represents the fine example of residential architecture from the end of 19th century (1885/1887), while the 2nd category monument is located in Bazaar of Gjirokastra, and it dates back to beginning of 20th century.

Both buildings were in a poor condition, filled with garbage and deteriorating under elements and vegetation that have grown in the walls and surrounding courtyards. Hence the first interventions were to clean the sites thoroughly and to set up scaffoldings to do a detailed survey. Surveying process lasted for 12 months and it resulted in sets of documentation drawings that were used to design a conservation approach.

Currently both buildings are under conservation implemented by a local company and overviewed by CHwB with its team of international and national experts. Since CHwB is

working towards promotion of future EU integration of the countries of the Western Balkans, by introducing European laws, standards and ways of working in the field of cultural heritage, we believe that by bringing experts from Europe and by working with professionals from Albania we are creating a good link for exchange of a practical know-how. Integration of current European and International charters on restoration/conservation and management of cultural heritage sites is one of the crucial aspects of work.

Furthermore, the main aspect of the conservation process remains to be the encouragement of the usage of traditional materials and traditional techniques which are still maintained by craftsmen in Gjirokastra.

2. Regional Training

One of the main aspects of the program "Gjirokastra 2009-2011" is the capacity building of young professionals both from Albania and Western Balkan. This is mainly done through daily trainings of young Albanian architects employed in the program as well as through regional restoration camps.

Considering the fact that CHwB's overall objective is to create conditions for reconciliation as a prerequisite for peace and democracy with respect for human rights, the regional restoration camps are planned and implemented in a way where young professionals, both woman and man, from the region are meeting and learning about each other's cultural background. For each camp we have participants coming from all of the countries of Western Balkan and they are working together with Albanian colleagues.

The Regional Restoration Camps are organized twice a year and in a manner that the practical works are combined with theoretical lectures. Each camp is dedicated to a set of practical and theoretical problems which are being resolved through 15 days of how long the camps usually last.

Fig. 3 Discussions about historic structures

The theoretical aspects are conducted through set of lectures delivered by national and international experts, where main topics range from, introduction to the conservation theory, surveying methods, traditional materials and techniques, environmental thinking in historical buildings, to contemporary transformations of traditional architecture, etc.

Fig. 4 Hands-on exercises, wooden doors

The practical aspects are done through set of practical exercise on the ongoing conservation sites, and are mainly including practical hands-on exercises on traditional wood works, render and mortar works and stone works. These everyday practical works are also followed by specific exercises on surveying, and we are also tackling the perception of cultural heritage that is dealt through free-hand drawing classes.

Fig. 5 Preparation of traditional mortar

Regional restoration camps are organized in cooperation with educational partners, where since year 2009, CHwB is cooperating with POLIS University – International School for Architecture and Urban Development Policies. POLIS University have fully integrated camps into their educational curricula, for the students of 4th year, which are part of the Master studies, according to Bologna educational system. Beside the camps as practical and theoretical exercises, POLIS made an extra effort to include additional lectures on restoration practices in Albania, by organizing open lecture days and engaging all relevant lecturers in this field in Albania. Since the collapse of the communist regime in Albania, this is the first time that the educational institution is tackling field of restoration in such a broad and participatory way.

CHwB's role in safeguarding a World Heritage Site

Being a non-state party, CHwB assists towards facilitation of partnership between national and local authorities on one hand and civil society on the other, where the main objective of such cooperation is promotion and protection of valuable cultural heritage.

In a case of Historic Site of Gjirokastra being apolitical in our standpoints and having possibility to finance the program with a non-state funding facilitated a more flexible cooperation, where it was possible to achieve a broad participation of stakeholders.

The dialogue in between CHwB and Albanian state institutions is based on answering the needs of the institutions. Therefore, by being able to initiate trainings for Albanian institutions in the field of conservation of cultural heritage, and by encouraging a lively debate on the matter, a number of professionals in the field became more critical and demanding when it comes to a quality level of ongoing conservation works.

Working with a civil society in Albania, on the other hand, has given the necessary balance in between the state and non-state organizations work in the field and the cooperation is now getting more reliable, where state is counting on civil society sector as a partner in the work rather than as an opponent.

Fig. 6 Seminar on Maintenance of historical buildings

However, the misuse of monuments in political and sociological purposes and corruption is an ongoing pressure on CHwB's and any other independent NGOs work in Western Balkan, but through mutual cooperation and by being transparent we all do believe that this negative context will be minimized in future.

Conclusion

Working on a World Heritage site is a responsible and difficult task. However, we believe that by having a participatory approach towards engaging both state and non-state actors in the field can facilitate cooperation in a productive manner.

Through recognizing and appreciating already existing knowledge and skills in areas where we work and by prioritizing traditional methods and materials we strive for sustainability, participation and gender equality.

Fostering the establishment of regional centre for training in the protection, conservation and presentation of cultural heritage and by encouraging a scientific research in this field, CHwB has given the opportunity to Albanian as well as European young professionals to become a part of ongoing efforts in safeguarding a cultural heritage of Historic Site of Gjirokastra.

Lejla Hadzic, Conservation architect
Trashegimia Kulturore pa Kufij, Rr. Dora D'Istria (Milto Tutulani)
P. Alb-Millenium, Kt. II, Zyra Nr. 5, Tirana, Albania
00 355 69 4037 087, lejla.hadzic@chwb.org
www.chwb.org

2. KONVENTION OM SKYDD FÖR OCH FRÄMJANDE AV MÅNGFALDEN AV KULTURYTTRINGAR, ”MÅNGFALDS-KONVENTIONEN”

Anna Selvåg, Kulturrådet

Kulturrådet är kontaktpunkt i Sverige för Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar. Konventionen trädde i kraft 2007.

1998 arrangerades Unescos konferens ”The Power of Culture” i Stockholm. Här diskuterades möjligheten att ta fram ett internationellt, juridiskt bindande dokument för främjande av mångfalden av kulturyttringar. Sju länder, däribland Sverige, bildade ett nätverk kring detta. Nätverket kom att utökas till drygt 70 länder. År 2003 beslutades att ett förslag till konvention skulle tas fram. Det fortsatta arbetet präglades av diskussioner. Vid generalkonferensen två år senare fanns ett färdigt förslag till konvention. Inte heller beslutet togs utan diskussion, konventionen antogs utan stöd av USA och Israel. Stötestenen kom bland annat att handla om balansen mellan handelspolitiska intressen och skyddet för och främjandet av den kulturella mångfalden.

Sverige ratificerade konventionen som 27:e land. För Sverige förutsatte konventionen inga lagändringar och heller inte några finansiella konsekvenser. Konventionen trädde i kraft tre månader efter att den 30:e parten hade godkänt den.

Konventionen är en internationell överenskommelse mellan stater och detaljstyr inte kulturlivets aktörer. Svensk kulturpolitik ska främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan. Kulturrådets arbete för att uppnå de kulturpolitiska målen sker bland annat genom bidragsgivningen. Kulturrådet var en av sju aktörer som 2008-2010 hade ett utökat uppdrag att stärka en internationell och interkulturell utveckling. Anslaget kunde användas för bidragsfördelning men möjliggjorde också initiering och finansiering av strategiska insatser. Medlen har bland annat använts för satsningar som stärker yttrandefriheten. De nya kulturpolitiska målen är tydliga, demokrati och yttrandefrihet är grunden för kulturellt skapande och därmed också för Kulturrådets verksamhet.

Kulturrådet arbetar med att öka fokus på yttrandefrihetsfrågor inom den internationella verksamheten. Ett led i arbetet är att verka för att nätverk av svenska fristäder för hotade författare/dramatiker/journalister och andra professionella skribenter bildas. Kulturrådet arbetar också för att antalet svenska fristäder ska öka. Sverige har för närvarande fyra fristäder; Malmö, Göteborg, Stockholm och Uppsala. Fristäderna erbjuder en författare eller annan skribent att under ett års tid leva där och utöva sitt konstnärskap.

Exempel på projekt som Kulturrådet stödjer är uppbyggnaden av Svenska PEN:s dissidentblogg. Dissidentbloggen är en nätsajt som ska erbjuda författare, journalister och andra skribenter att publicera texter, anonymt om så krävs, trots de egna regimernas försök att stoppa det fria ordet. De svenska publiceringsreglerna möjliggör för Sverige att stödja författare, journalister och andra skribenter som i hemlandet riskerar repressalier för sina åsikter.

Inom ramen för uppdraget att stärka internationella och interkulturella utbyten startade Kulturrådet i september 2010 ett mentorprogram. Det har konstaterats att kultursektorn inte speglar Sveriges befolkning och att det är svårt att komma in i nätverken. Mentorprogrammets syfte är att vidga nätverken och öka erfarenhetsutbytet. Till programmet sökte Kulturrådet personer som är i början av sitt arbetsliv och välkomnade särskilt sökanden med annan etnisk bakgrund än traditionellt svensk. Mentorerna är personer med lång erfarenhet från kultursektorn och har matchats ihop med adepterna efter deras intresseområden. Elva mentorpar ingår i programmet som pågår fram till september 2011.

Internationaliseringen och arbetet för att öka den kulturella mångfalden är en del av utvecklingen av vår globaliserade värld. Det måste kultursektorn förhålla sig till för att vara relevant. Konventionen är högst aktuell, och man kan konstatera att det fortfarande krävs ett aktivt och medvetet arbete för att efterfölja den.

Henrik Melius, Composer/musician, Founder Spiritus Mundi, Member of the Executive Board of the IMC

Spiritus Mundi – IMC – Nordic Development Strategy

Spiritus Mundi is a non-profit organisation, based in Malmo, Sweden, that was founded in 2003.

Spiritus Mundi – aims and objectives: Together with our staff, volunteers, parents, schools and other societal stakeholders, we have launched several initiatives to educate people to recognize, respect and celebrate the diversity of our community locally, nationally and internationally.

Spiritus Mundi works with culture to create new and unique meeting grounds between people with different social, cultural and geographical background. Spiritus Mundi uses music, imagery, text and other creative expressions to further dialogue, participation and understanding. Since the foundation of the organization in August 2003 Spiritus Mundi has produced several projects and initiatives on the local, regional and international level. Key elements of projects the organization has launched include The Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions in practice.

- increase the awareness and knowledge of different identities and cultures
- seek out new models for how to work practically with intercultural dialogue, models that can be duplicated and used in other cities/countries
- create long-term culture bridging processes in cooperation with teachers and students – locally, nationally and internationally
- tie culture, education and trade & industry closer together
- act as an advisor in issues regarding culture diplomacy

All Spiritus Mundi projects promote participation in a diversity of cultural expression, working against local or international segregation. Communication and cooperation based on real knowledge and mutual respect is at the heart of every project.

Spiritus Mundi has produced programmes in Sweden, Oman, Jordan, Bahrain, Libya, Niger, Israel, Palestine, Saudi Arabia, Denmark and Norway.

Examples of projects

- Spiritus Mundi in Oman, Bahrain, Jordan (2004 – 2005) – a musical exchange programme between Swedish musicians and musicians in Oman, Bahrain and Jordan
- Meet & Greet Diversity (2006-2007) – one capacity building programme for adult culture workers (Culture Ambassadors Programme) and one music/integration programme for school children, ages 10-16
- Wag the City (2008-2011) - Young Culture Ambassadors in Malmö and Wag the City Botkyrka in Stockholm, where students, ages 13-19, with different

geographical, cultural and social backgrounds, wrote and performed a musical each, as well as attended culture dialogue workshops/lectures
- S:t Barbros Korridor – the Wag the City musical in Malmö
- Nina Glitter Show (2010) – the Wag the City musical in Botkyrka, Stockholm
- Riyadh Calling Sweden Are you with us? (2008) – international joint art creation exchange programme between Swedish and Saudi youths
- Soundtrack For Change (2008-2010) – music workshop for Middle Eastern opinion makers
- Our Songs For Tomorrow (2009-2010) – a project where young Palestinian, Israeli and Swedish musicians created music together
- Imagine (2010) – a tribute to John Lennon that included the 174 Choir, a choir representing the 174 nationalities in Malmö
- Are You With us? (2010) – a joint Scandinavian project between Sweden, Norway and Denmark with workshops and a final concert at the Royal Library in Copenhagen

The International Music Council

Spiritus Mundi is a member of the International Music Council (IMC). It was founded in 1949 by UNESCO, and is the world's largest network of organizations, institutions and individuals working in the field of music. IMC promotes musical diversity, access to culture for all and unites organizations in some 150 countries worldwide in building peace and understanding among peoples of all cultures and heritage.

The IMC is a worldwide advocacy body on behalf of music, among others supporting members to lobby for ratification of the Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions. As an expert membership organization (music, culture and development) of the IMC, Spiritus Mundi works with the convention mentioned above as a foundation. In practise that means:

- the role of cultural interaction and creativity
- the development of culture for the progress of society at large
- music and culture play a key role in education and human development, providing people with skills, confidence and a sense of self-worth
- the role of music for sustainable development and economic prosperity

The IMC regional music councils are: Music Council of the Three Americas, European Music Council, African Music Council, Arab Regional Council (in the making), Music Council for Asia-Oceania (in the making)

The five music rights: The IMC promotes five music rights (three for children and adults and two for all music artist)s:

For all children and adults:
- to express themselves musically in all freedom
- to learn musical languages and skills

- to have access to musical involvement through participation, listening, creation, and information

For all musical artists

- to develop their artistry and communicate through all media, with proper facilities at their disposal
- to obtain just recognition and remuneration for their work

IMC recognises the work done at grassroots level, the IMC gives Musical Rights Awards to projects and programmes that are acknowledged and rewarded for their work promote these rights in an exemplary way.

Music Sector Development Programme (MSDP)

Its formal relationship with UNESCO allowed the IMC to be closely associated with the debate on the international policy arena about the cultural dimension of development and the role of culture for sustainable development and economic prosperity. After having implemented or assisted the implementation of a number of music projects in developing countries, IMC decided to adopt a systematic approach to its development work and launched the Music Sector Development Programme. This programme seeks to assist countries, in particular developing ones, in their effort to establish integrated and sustainable national music sectors that respond to local needs. The programme consists of demand driven, grass rooted and integrated programmes implemented through partnerships with stakeholders.
In this respect, the 2005 Convention and in particular its articles related to international cooperation, cooperation for development and preferential treatment are of great importance and relevance to the work of IMC.

European Union and UNESCO join hands to use culture as a tool for development
This facility will allow the governments of developing countries to take advantage of experts' knowledge in developing effective and sustainable cultural policies. It will contribute to implementation of the 2005 UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions.

The culture sector carries 3% of the aggregate European GDP.
Real estate activities is 2.1%,
Food, beverage and tobacco industries 1.9%,
Textile industry 0.5%,

Conclusion:
The culture sector needs to be taken into account in the fight against poverty.

Why not ratify the 2005 convention?
National culture is potentially threatened by international bilateral and multilateral trade agreements for the 'liberalisation' of trade.

That which is called “free trade agreements”, seek to either dismantle or prohibit government regulations and other mechanisms that give preferential support to a country’s own culture over that of a business partner. In several countries, more than 80% of the music market is taken by foreign music, imported from major transnational corporations.

Conclusion:
The music sector needs to be taken into account in the fight against poverty and the practical implementation of the 2005 convention

Recommendation:
A joint effort by the civil sector and governments, to implement a Nordic strategy for renewed consideration of the distribution of aid.

The requirement for information exchange and reporting in the 2005 Convention will hopefully generate data that underpin this statement.

Charlotte Hyltén-Cavallius, fil dr, forskningsledare Mångkulturellt centrum

Kommentar till genomförandet av konventionen om skydd för och främjande av mångfalden i kulturella uttryck

Förändrade samhällen föder också förändrade politiska villkor. Vi lever i ett samhälle präglat av de effekter som en ökad rörlighet i form av globala migrationer och kulturella flöden medför. Vi kan se konventionen om skydd för och främjande av mångfalden i kulturella uttryck som en riktningsgivare – som en grund att ta avstamp i för att röja den vildvuxna terrängen på de stigar som vi ska börja vandra på. Konventionen är ett internationellt redskap som kan brukas för att främja tolerans och stävja diskriminering. Och själva förutsättningen för att den kulturella mångfalden ska kunna skyddas och främjas är att de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna respekteras. Det här är inga konstigheter utan något som vi alla är överrens om. Men hur ska då konventionen kunna genomföras i Sverige – vilka är förutsättningarna och vilka är hindren? Och vilka är då det ”vi” som ska utföra arbetet?

Vi kan se att det förekommer segregering och uteslutning på en rad olika områden i samhället. Det är inte rimligt att varken hävda eller tro att kultursektorn skulle vara immun eller skyddad mot sådana strukturer. I själva verket visar en undersökning Mångkulturellt centrum nyligen genomfört att kulturinstitutionerna i Sverige lider en stor brist när det kommer till etnisk och kulturell mångfald i personalstyrkan. I kontakt med en tredjedel av de statligt finansierade kulturinstitutionerna och några länsfunktioner ger en självuppskattning av personalstyrkans sammansättning tillsammans med en jämförelse med årsredovisningarna ett svårtolkat resultat. På 18 statliga institutioner och tre länsfunktioner fanns totalt ca 3 350 personer anställda under ett år. De flesta institutionerna finns i kulturarvssektorn, men några scenkonstinstitutioner finns också med.

För det första är personalens sammansättning inte en fråga som de intervjuade helst vill tala om, man vill inte ”peka ut” eller ”räkna” – ursprung är ingenting som man räknar och tar med i sin statistik som när det gäller kön och ålder. Därför är det inte möjligt att visa upp några korrekta siffror, utan i mötet med kulturinstitutionerna har vi fått ta del av uppskattningar av hur personalsammansättningen ser ut. Därför är det heller inte möjligt att uttala sig om i fall personer med utländsk bakgrund är ”rimligt” välrepresenterade vid institutionerna eftersom det inte finns någon statistik. I vårt material verkar det inte förhålla sig så eftersom de flesta institutioner beskriver sig som “vita”. Av över 3000 anställda, har endast ett 40-tal personer “räknats” som personer man uppfattar som personer med utländsk bakgrund. Bland dessa finns ibland personer med nordisk bakgrund med, och ibland räknar man inte med nordenfödda till immigrantgruppen.

Det är förmodligen inte så att det bland dessa 3000 bara finns 40 personer med immigrantbakgrund. Dessa 40 är bara sådana som våra informanter har ”räknat upp” och kopplat till olika nationaliteter. Ofta i reflekterande sammanhang, om vilken position man har på arbetsplatsen. Dessa fyrtio finns på arbetsplatser där det inte finns ett motstånd mot att räkna, även om man inte publicerar någon officiell statistik. I de fall man uppgivit en procentsats har vi tittat på institutionernas webbplatser och kunnat konstatera att man

inte i något fall underskattar antalet med annan bakgrund än etnisk svensk i sina organisationer. Tvärtom ser vi en tendens till att överskatta den etniska mångfalden i organisationerna.

Vi tror att detta ”icke-räknande” är kontraproduktivt – även om det i de flesta fall sker i all välmening. För – som en jämförelse – om vi inte hade räknat män och kvinnor och deras positioner hade vi inte kunnat säga något om utvecklingen rörande kön. År 2004 ombads 50-talet statliga kulturinstitutioner att uppge andel bland sina anställda som hade annan bakgrund än svensk, och dessa delades också upp efter vilken del av världen de kom från (Pripp, Plisch & Printz-Werner 2004). Enligt de självskattningar som lämnades till forskarna var 8% av de anställda födda på Balkan, i Östeuropa, i Afrika, Asien och Latinamerika. Vårt material är mindre och vi har inte heller krävt in siffror över vilka sociala kategorier som utgör organisationerna. Ändå vågar vi säga att utvecklingen på detta område tycks ha varit närmast obefintlig. Här vill jag göra klart att vi inte ser en sådan kategoriell tillhörighet som givet att man som individ skulle tillföra något specifikt till institutionen då det kommer till sätt att tänka. Men vi har sett att etnisk mångfald i personalens sammansättning får konsekvenser för verksamheten på praktisk nivå. Fler språk talas i organisationen, vid sidan av svenska. Nya nätverk blir tillgängliga vilket öppnar nya möjligheter för organisationen i form av både publik men också potentiella medarbetare. Nu har vi en ganska klar bild av vilka som ska utföra arbetet. Men vad är det då som ska skyddas och främjas?

En av premisserna i kulturarvssektorn är att bevara, vårda, värna och utveckla kulturarvet. När konventionen ska börja tillämpas är det inte bara organisatoriska strukturer och rutiner som ska skapas och resurser som ska avsättas, utan det krävs också ett reflekterande arbete. I kulturarvssektorn gör det fortlöpande en rad val och ställningstaganden rörande vad som ska bevaras och hur. Då blir frågor om urval aktuella. Vad ska bevaras och skyddas? Vems arv? Vilka genrer, traditioner eller uttryck är det som ska skyddas och främjas? När valen kring skyddande och främjande görs så baseras de på idéer om en standard – det vill säga så görs det ofrånkomligen en värdering av en kulturyttrings kvalitet (Hyltén-Cavallius 2007). Oavsett vilket kvalitetsbegrepp som används eller vilken verksamhet det gäller så är bedömningar av kvalitet alltid relaterade till och formulerade i en specifik kontext. Det kan exempelvis röra sig om att man har särskilda föremål tillverkade av en viss typ av material i åtanke. Därför kan det uppstå svårigheter vid en kvalitetsbedömning av uttryck skapade utifrån andra estetiska principer eller ramar. Antropologen Arjun Appadurai har beskrivit denna process i termer av värderegimer – en värderegim kan beskrivas som en uppsättning kulturella värden som bestämmer hur ett objekt kan tolkas i ett särskilt sammanhang (Appadurai 1996).

När konstobjekt flyttar mellan kontexter, så töms det på sina specifika kontextbundna värden, som är förbundna med föremålet (Myers 2005). Konstobjektet kommer då att mätas i förhållande till andra värderegimer, formulerade andra sammanhang. Många forskare menar idag att globala migrationer och en ökad etnisk mångfald påverkar behovet av att omvärdera vad estetik är och vilken roll estetik har i ett samhälle (Emory 2002:3–9). För en omedvetenhet om utifrån vilka grundantaganden man verkar kan medföra att estetik blir ett redskap för förtryck, och åtskillnad. Så länge som människor bedömer estetiska uttryck och gör val kring vad som ska bevaras till eftervärlden eller studeras så

kommer vi att söka efter definitioner för en standard och därför alltid relatera till estetik. Därför behöver komplexa samhällen omdefiniera innebörden i begrepp som ”konst” eller ”slöjd” eller ”hantverk” och formulera nya sätt att värdera kulturella uttryck på som kan vara rättvisa för alla (Eagleton 1990).

Rätt använd kan konventionen bli ett verktyg som kan stävja riskerna för segregation, diskriminering och uteslutning och i stället bli ett redskap som främjar inkludering och förändring av vårt kulturliv och vår kultursektor – det vill säga bli ett demokratiskt verktyg. Men då behöver vi lägga ner arbete på att skapa icke-hierarkiska mötesplatser och arenor som kan knyta samman olika aktörer – kultursektorn, representanter för civilsamhället, konstnärer, hantverkare. Det behövs också tid för självreflexion. Det behövs att verksamma i kulturarvssektorn gör sig medvetna om, utifrån vilka grundantaganden man verkar.

Litteratur

Appadurai, Arjun (red) 1996. The social life of things. Commodities in cultural perspective. Cambridge Univ. Press: Cambridge.

Eagleton, Terry 1990. The Ideology of the Aesthetic. Oxford: Blackwell.

Elliot, Emory 2002. Cultural Diversity and the Problem of Aesthetics. I: Aesthetics in a Multicultural Age. Emory Elliot, Louis Freitas Caton & Jeffery Rhyne (red). New York: Oxford University Press.

Edström, Nina och Charlotte Hyltén-Cavallius [kommande] Osmos – inkluderingsprocesser i kulturlivet. Tumba: Mångkulturellt centrum.

Hyltén-Cavallius 2007. Traditionens estetik: spelet mellan inhemsk och internationell hemslöjd. Stockholm: Carlssons [Diss].

Myers, Fred 2005. Some Properties of Art and Culture: Ontologies of the Image and Economies of Exchange. I: Materiality. Daniel Miller (red). London: Duke University Press.

Pripp, Oscar, Emil Plisch, Saara Printz Werner 2004. Tid för mångfald: utgångspunkter och resultat, enkätundersökningen, kartläggning av årsredovisningar, intervjuundersökningen: en studie av de statligt finansierade kulturinstitutionernas arbete med etnisk och kulturell mångfald. Tumba: Mångkulturellt centrum.

3. KONVENTION FÖR SKYDD AV DET IMMATERIELLA KULTURARVET

Valdimar Tr. Hafstein, Associate Professor of Folkloristics/Ethnology, University of Iceland

Intangible Cultural Heritage. An account (one of many) of where it comes from and some thoughts about what it might be good for

The Horyu-ji area in the center of the Japanese archipelago counts around 48 Buddhist monuments, some of which date from the late 7th or early 8th century and are among the oldest surviving wooden buildings in the world. Their construction coincided with the introduction of Buddhism to Japan from China by way of the Korean peninsula. As heritage sites, they commemorate an important turning point in the history of religion, as well as the history of art and architecture.

Japan became a party to the World Heritage Convention in 1992 and immediately nominated the Horyu-ji temples to the World Heritage List. At first glance, they would seem to be a prime example of cultural heritage that has such great value for humanity as a whole, that we should all be made responsible for handing it on to the next generations – that is the point of the UNESCO's heritage conventions.

Heritage professionals working with UNESCO saw it differently, however. The methods by which the temples have been conserved did not sit well with them. Many heritage professionals believed that the authenticity of these buildings had been compromised beyond repair. You see, over the course of 1300 years maintenance had been carried out continuously on these buildings and some of the temples have periodically been dismantled and reassembled. The last major reconstruction of the buildings of Horyu-ji took place as recently as between 1934 and 1955.

The "test of authenticity" in the World Heritage Convention judges the authenticity of heritage by the presence of original materials and the absence of new ones. In cases where the introduction of new materials had been inevitable, they had to be clearly set apart from the original material structure. However, in a climate characterized by high temperatures and humidity, wood rots easily and suffers frequent damage from insects, mould, and fungi. In time, buildings twist and lean to one side, timbers rot, and joints are crushed. Simply put, the buildings require periodic repair in which damaged parts are patched or replaced.
Evidently, the World Heritage Convention was not designed with perishable, vegetal material in mind – like wood. Most historical buildings in Japan are constructed from such materials, and even more so in Africa and Oceania. The convention's idea of what heritage is, however, comes out of a discourse that is defined by monumental stone architecture: like the Acropolis, the Palace of Versailles, and the Cologne Cathedral.

In Horyu-ji, a convention that was drafted in Paris and informed by European ideas of historical value and a European profession of conservation, crashed into reality outside of Europe, where – shockingly – people seemed to relate differently to history. There

seemed to be good grounds for renewed reflection in the conservation profession, if that profession wanted to speak outside of Europe after decolonization.

Despite this predicament, the Horyu-ji area was inscribed on the World Heritage List in 1993 – it was not considered politically feasible to heed the expert advice in this case. But another set of shrines in Japan were not accepted by the World Heritage Committee. Ise Jingu, or the Ise shrine, is the most sacred of all Shinto shrines. It consists in fact of two shrines in the city of Ise, one of them known as Naiku (or the "inner shrine") and Geku (the "outer shrine"). Naiku was first raised 2000 years ago as a shrine to Amaterasu Omikami, the sun goddess, from whom the imperial family claimed descent. Geku is dedicated to Toyouke Omikami, goddess of agriculture and industry, and was founded some 1500 years ago.

Perhaps the most remarkable thing about the Ise shrine is that every twenty years its wooden sanctuaries are completely razed to the ground and rebuilt, using new materials, on a lot next door. According to official accounts, this ceremonial system, known as Shikinen Sengu, has been in place for over 1300 years. The reconstruction of the Ise shrine takes place over a period of eight years. The current one began in 2005 and will be completed in 2013.

The Ise shrine has been cited a great deal in discussions on heritage in the past decade, as convention notions of heritage have been challenged and the World Heritage Convention criticized for its narrowminded Eurocentrism. The main reason the Ise shrine is cited, is becauase it is good to think with; the Ise shrine has great value as a tool for reflecting on conservation and how the past is linked to the present. The Shinto conservation philosophy strikes one as completely alien to the dominant paradigms in the field of conservation. Shikinen Sengu represents an alternative vision of heritage, one founded not on permanence and substance, but on transience and the insubstantiality of things. It stands as a challenge to conventional practices in the field of historical conservation, the same Eurocentric practices that the World Heritage Convention is based on. In comparison, ones sees just how very materialistic conventional conservation practices are, and the question arises whether this materialism isn't more revealing of Europeans and their values, than it is of cultural heritage and its conservation.

The World Heritage Convention from 1972 is a success story in a number of ways. The World Heritage List has been a public relations coup for UNESCO and is what the organization is best known for in many parts of the world. The convention is the centerpiece of international heritage policy. But a lot of water has gone under the bridge since 1972, and almost from the get-go the convention has been criticized for claiming to represent the world, when in reality it is European through and through: in its concepts, its definitions, and all its emphases.
The list is supposed to represent the "world heritage of mankind as a whole". However, judging by the list, mankind's heritage appears to be overwhelmingly European and Christian. The countries of Europe, particularly those bordering on the Mediterranean, have a vastly disproportionate number of sites inscribed on the list, and churches and cathedrals seem to be favorite objects of inscription.

Although UNESCO has put great effort into correcting this imbalance, it has not been successful. Out of a total of 704 cultural heritage sites, 336 are in Europe, nearly half of the world´s total cultural heritage. In contrast, only 42 cultural heritage sites, less than 6%, are located in sub-Saharan Africa—the cradle of humankind. Italy alone and (45) and Spain alone (42) have a greater number of cultural heritage sites inscribed on the World Heritage List than sub-Saharan Africa as a whole. And more than half the sites in Sub-Saharan Africa were actually built by European colonialists.

As you can imagine, this is something of an embarrassment. It's a problem. And the heart of this problem is in how UNESCO has defined cultural heritage. World heritage is the Acropolis, it is the Palace of Versailles, it is the Cologne Cathedral, and it is things from elsewhere that measure up to these stone monuments. In this regard, world heritage stands on the shoulder of giants – it comes out of a long European history of ideas.

Returning to Ise, for a moment, when we refer to these ideas, the practice of Shikinen Sengu can only be categorized as reproduction and the Ise shrine as replica. And yet, clearly, there is more to it than that. For one thing, the practice assures the transmission of traditional expert knowledge from master carpenters to apprentices; it assures the observance of ceremonial customs and rituals; it establishes firm links between past, present, and future. There is clearly a sense in which the shrines in Ise are ancient, even if the cypress in the buildings was only cut in 1985 and their assembly completed in 1993. The design, the craftsmanship, and the setting are all ancient, though the materials are not.

Nobuo Ito, professor at Kobe Design University, has suggested that the "principle in the reconstruction system found in [the] Ise shrine," is in fact similar to Japan's system for the protection of intangible cultural heritage, which dates from the middle of the 20th century. In this Japanese system, techniques and skills in performing and applied arts are preserved through their transmission from "senior well-experienced experts to the younger generation".
Indeed, this Japanese system is the model on which UNESCO's intangible heritage convention is based. Japan has been its main champion, politically and financially, and if it weren't for Japan, we would not have this new convention. What Japan has done, and what the new convention does, is to dematerialize cultural heritage, it's to conceive of it not as an object, but as a practice or a process.

In a way, the Ise Shrine is the ultimate model for living cultural practices: crafts, traditions, meals, and stories, and songs. They cannot be collected and stored and preserved, the way a cathedral might be preserved. Instead, they have to be brought into being again and again and again, they have to be performed over and over. What needs to be maintained, then, is the embodied knowledge that is required to make it in the first place.

What the new convention underlines is what unites all these different everyday ways of relating the present to the past; what these diverse customs, cultural practices, and traditional expressions have in common. What a song has in common with knitting. What

building a house has in common with dancing. What cooking has in common with handicraft, or with playing the accordion.

And if you ask me, it is here that there lie new opportunities that we need to explore, to reach out, collaborate and create new alliances, and to reconceive of our particular practices as a part of a broad spectrum of ways in which we tie together the past and the present. These are opportunities that UNESCO's intangible heritage convention invites us to take advantage of, each in our respective countries, on the Nordic scale of cooperation, and internationally.

Note: A longer, more detailed, and fully referenced version of this account can be found in a book I am writing on Unesco´s intangible heritage convention and is forthcoming with the University of Illinois Press. Readers may also refer to my PhD dissertation from 2004 on The Making of Intangible Cultural Heritage: Tradition and Authenticity, Community and Humanity (University of California, Berkeley).

Annika Nordström, Institutet för språk och folkminnen

Hur ska vi tillämpa Unescos konvention om tryggande av det immateriella kulturarvet?

De immateriella kulturarven är inte lika påtagliga som de platser och byggnader som skyddas av Världsarvskonventionen; på så sätt kan de också vara mer gränslösa och flyktiga. De utgörs av andra slags världar – av ritualer och traditioner, visor och berättelser, av teater, musik och dans, av handens och kroppens kunskaper. De kan skapa känslor av tillhörighet – eller utanförskap. Immateriella kulturarv är något som har hamnat i fokus i en alltmer globaliserad värld där många människor upplever stora förändringar. Konventionen antogs 2003 och trädde ikraft 2006; den har ratificerats av 133 länder. I november 2010 fördes ytterligare 47 immateriella kulturarv till den s.k. Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity" som nu totalt omfattar 213 inslag. Unesco utvecklar för närvarande ett globalt nätverk för kunskapsöverföring. Från januari till mars 2011 arrangeras utbildning och metodseminarier i Peking, Harare, Libreville, Abu Dhabi, Sofia och Havanna. Arbetet med att genomföra Unescos konvention om tryggande av det immateriella kulturarvet i Sverige har också inletts.

Institutet för språk och folkminnen fick i januari 2009, tillsammans med Statens kulturråd, Riksarkivet, Riksantikvarieämbetet, Nämnden för hemslöjdsfrågor och Stiftelsen Nordiska museet, i uppdrag av regeringen att utarbeta ett förslag till nationellt genomförande av Unescos konvention om skydd av det immateriella kulturarvet. I uppdraget, som skulle ske i samverkan med övriga berörda aktörer, ingick en översyn av ansvarsfördelningen mellan myndigheter och andra aktörer i frågor om det immateriella kulturarvet.

I arbetet med förslaget ingick bl.a. en seminarieserie tillsammans med Riksförbundet för Folkmusik och Dans samt en enkät som skickades ut till olika berörda aktörer, för att nå så många röster och perspektiv som möjligt inom en begränsad tid. Förslaget redovisades den 25 november 2009. Arbetsgruppens slutsatser och förslag var i korthet att:

• Sverige har grundförutsättningar för att leva upp till konventionens krav. Det finns en god grund att stå på, men också flera utmaningar.

• Svensk rätt överensstämmer med innehållet i konventionen.

• Det fortsatta arbetet bör vara en uppgift för redan existerande myndigheter/motsvarande organisationer.

• Rent organisatoriskt förorda en modell där en samordnande myndighet och antal myndigheter/motsvarande organisationer med ansvar för olika fackområden, fungerar som s.k. expertnoder samt att inrätta ett råd för immateriella kulturarv i Sverige

• Särskilda medel skulle avsättas – dels för ett sekretariat och råd, dels för särskilda insatser inom området.

Arbetsgruppen föreslog också att det engelska ordet ”safeguarding” bör översättas med tryggande istället för skyddande, dels för att skydda är ett alltför statiskt ord, då immateriella kulturarv är levande och överförs mellan människor, dels för att skilja det från det immaterialrättsliga skyddet och frågor om upphovsrätt.

Många av dem som har lämnat synpunkter som ligger till grund för förslaget är positivt inställda till konventionen och vill delta i arbetet på olika sätt. De förväntar sig också stöd till eftersatta områden. Flera av dem har också uttryckt betänkligheter när det gäller konventionens krav på internationella listor över representativa och hotade kulturarv.

Arbetsgruppen menar också att en risk med att sätta upp immateriella kulturarv på listor är att det som hamnar på listorna är, eller blir, en konserverad uppvisningsföreteelse. Vi föreslår att det som listas ska utgöras av bredare fält och vill betona andra insatser, som t.ex. utbildning, dokumentation, att levandegöra och överföra kunskap, för att på olika sätt befrämja ett levande kulturarv.

Här följer några av de utmaningar som väntar oss:

• Att upprätta listor över representativa kulturarv. Listor rangordnar och skapar hierarkier. Hur skyddar vi det som är levande och föränderligt?

• Enligt konventionen ska representativa kulturarv vara goda och positiva för människors identitet. Men alla kulturarv är inte av godo. Ska vi inte minnas människors mindre goda sidor?

• Att fånga dagens komplexa kulturarvssituationer. Vi lever idag i en värld där lokalt och globalt blandas. Kulturarv hör sällan till endast en grupp människor. Många kulturarv delas över världen. För många av dem som har lämnat sitt land för nya sammanhang blir immateriella kulturarv extra betydelsefulla. Olika nationella minoriteter och sociala grupper har också tidigare varit underrepresenterade i våra kulturarvsinstitutioner.

• Att skilja konventionens syften från frågor om upphovsrätt.

• Att förena bevarande- och nyttjandeperspektiv. Många av oss som arbetar med kulturarv är vana vid att tala om bevarande, kunskapsuppbyggnad och förmedling – men här handlar det också om nyttjande – att föra vidare.

• Att engagera och samordna olika slags aktörer och alla de områden som konventionen pekar ut

Av budgetpropositionen för 2011 framgår att Institutet för språk och folkminnen under 2011 – 2013 ska tillföras medel för särskilda insatserna gällande det immateriella kulturarvet. Här står vi idag. Hur går vi vidare? Den frågan hoppas vi nu att många nu vill engagera sig i!
I Sydsvenskan den 29 november kan man läsa om de immateriella kulturarv från andra länder som nyligen har antagits till Unescos världsarvslista. Tonen är något indignerad;

under rubriken ”Svensk påskkäring inte med på listan” beskrivs hur listan nu omfattar utklädningsupptåg från Tjeckien som påminner om våra påsktraditioner. Dessutom har konsten att baka pepparkakor nominerats av Kroatien! Hur går det då med de svenska pepparkakorna? Min slutsats blir att om konventionen kan leda till insikter om att det är mer i denna värld som förenar än som skiljer oss åt är mycket vunnet. Frågan är: ska vi vara osams om pepparkakorna – eller kan vi dela?

Efterskrift

Den 26 januari 2011 ratificerade Sverige, som 134:e land, Unescos konvention om det immateriella kulturarvet. Från och med 2011 har Institutet för språk och folkminnen av regeringen fått ett treårigt uppdrag att utveckla arbetet med tillämpningen. Uppdraget ska ske i samverkan med andra berörda aktörer och mot bakgrund av de remissvar som inkommit på rapporten Förslag till nationellt genomförande av Unescos konvention om skydd av det immateriella kulturarvet. Institutets generaldirektör har beslutat att ansvaret för att leda och samordna arbetet med konventionen förläggs till myndighetens avdelning i Göteborg.

Lars Farago förbundssekreterare Riksförbundet för Folkmusik och Dans

Föredraget inleddes med bilder från manifestationen "Kåldolmens dag". Se http://kaldolmensdag.wordpress.com/

Svensk folkmusik – finns den?

Sverigedemokraternas inträde i riksdagen och deras syn på kulturarv där gamla svenska traditioner ställs mot invandrare / mångkultur har skapat PANIK i kulturlivet.
Många forskare, kulturskribenter och -debattörer hävdar att det inte finns svensk kultur: I P2:s Folke den 24 oktober sa Lars Lilliestam, professor i musikvetenskap vid Göteborgs universitet:

Det finns inget som är genuint svenskt. Det har aldrig funnits och kommer aldrig att finnas något som är genuint svenskt. Därför att kulturella saker om det handlar om musik eller språk, fat eller klädedräkter. Allting sådant ändrar sig över tid. Det betyder att utnämner man någonting till genuint svenskt så gör man sig skyldig till någon form av historieförfalskning.

Det existerar självklart ingen svensk kultur i bemärkelsen kultur som endast har ursprung i Sverige och är opåverkad av möten med andra kulturer. Men är det verkligen detta krav som Sverigedemokraterna ställer på svensk kultur? Väljer man betydelsen av svensk kultur att vi som hör på musik eller ser på dans ska kunna känna igen det som har djupa rötter i Sverige. Så finns det en hel del sådan kultur. Jag är rädd att ett kategoriskt förnekande av svensk kultur kommer att driva många i armarna på Sverigedemokraterna. Vi behöver en mycket mer nyansrik diskussion om svenskt, invandrat, nordiskt, lokalt, regionalt… Själv vill jag hellre tala om nordisk folkmusik och dans än om svensk. Gränserna mellan Sverige och de andra nordiska länderna är inte särskilt relevanta som kulturgränser. Vi bör samtidigt ge mer uppmärksamhet till individernas betydelse. Mycket folkmusik som kopplas till en bygd kunde lika gärna kopplats till en spelman i denna bygd som varit förebild för andra spelmän. Folkkultur skapas av människor och många bland dessa är stora konstnärer. Det är viktigt att vi också ser och erkänner dessa konstnärer när vi dokumenterar, listar och utvecklar våra immateriella kulturarv.

RFoD har tillsammans med Eric Sahlström Institutet, Svenska Folkdansringen, Sveriges Spelmäns Riksförbund, Svenskt Visarkiv och Kulturens bildningsverksamhet arrangerat tre seminarier i Stockholm, Umeå och Växjö innan valet. Seminariernas syfte var att uppmärksamma och argumentera mot Sverigedemokraternas och andra högerpartiers försök att omfamna folkmusik, folkdans och andra traditionella kulturarv. Märkligt nog uppmärksammades dessa seminarier inte alls av medierna.

Denna erfarenhet är en av många exempel på vikten av höjd status för immateriella kulturarv i Sverige. Vi är mycket positiva till en ratificering av konventionen och vill delta i ett aktivt samspel kring dess förverkligande.

Göra något unikt och nytt – skapa jämlikt samspel

Förslaget att Sverige ska fokusera på tryggande av immateriella kulturarv är en bra inriktning. Det är positivt att ett samspel ska sökas mellan institutioner och den ideella sektorn.

Utan den ideella sektorn hade vi inte haft levande immateriella kulturarv till närmelsevis i samma utsträckning som vi har idag. Det har aldrig någonsin funnits så många fantastiskt skickliga unga spelmän i Sverige. Detta beror delvis på att utbildningsväsendet från kulturskolor till musikhögskolor har släppt in folkmusiken. Men detta beror också på det mångkulturella samhället som vi lever i. Att vi möter många olika kulturers musik inspirerar till intresse för traditioner med gamla rötter i Sverige.

Sverige har nu en unik möjlighet att lyfta fram den civila sektorns betydelse i tryggandet av immateriella kulturarv. Dela ansvaret och makten lika mellan civil sektor, de professionella utövarna och kulturarvsinstitutionerna. Dela också resurserna lika för utvecklingsarbete så att lika stora resurser beslutas av de tre parterna, men att dessa med fördel ska användas till samverkan mellan dem.

Polska – ett nordiskt världsarv

En annan unik möjlighet för Sverige är att vid skapandet av listor över våra immateriella kulturarv och när vi föreslår immateriella världsarv fokusera på på familjer av företeelser istället för på detaljer. Sverige bör – helst tillsammans med andra nordiska länder – föreslå att polska, våra unika musik- och dansformer i Norden blir erkänt som immateriellt världsarv.

BLOCK 4 - Sammanfattning och avslutning

1. Tal av kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth

Tack för inbjudan. Det är glädjande att Svenska Unescorådet har tagit initiativ till den här konferensen och jag är säker på att ni har haft intressanta möten och diskussioner idag. Jag hade gärna deltagit i dem om jag hade haft möjlighet.

De Unescokonventioner som ni har diskuterat är alla viktiga för oss och för resten av världen. Trots den uppenbara svårigheten för stater med olika traditioner och kulturer att komma överens om viktiga – och känsliga – texter så har det internationella samfundet ändå kunnat komma fram till dessa normerande instrument, eller konventioner. Det är egentligen enastående att det mellanstatliga samarbetet inom Unesco fungerar så väl med tanke på att alla medlemsstater – 193 stycken - ska kunna säga sitt och diskutera. Unesco är ju en organisation som ska förena människor från olika kulturer och överbrygga klyftor mellan länder. Konventionerna är ett tydligt exempel på det och på att samarbetet faktiskt fungerar.

Alla känner naturligtvis inte till Unesco, men bland de som gör det vågar jag påstå att Världsarvskonventionen med listan över världens natur- och kulturarv, är den mest kända av alla Unescos konventioner. Många länder arbetar hårt för att få med objekt på denna prestigefyllda lista och det har för de flesta länder stor betydelse både inrikespolitiskt och för det internationella anseendet. Sverige har också ett stort engagemang i världsarvsfrågorna. Riksantikvarie Inger Liliequist och Rolf Löfgren från Naturvårdsverket, representerar Sverige i världsarvskommittén sedan år 2007. Som ni säkert har fått höra är det världsarvskommittén som fattar beslut om vilka objekt som ska tas upp i världsarvslistan och som inte minst beslutar om vården av våra världsarv. Som medlemmar i kommittén har vi möjlighet att påverka de beslut som fattas.

Konventionen om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar - mångfaldskonventionen – är viktigare än någonsin. Kulturens sprängkraft är odiskutabel och kan därför inte alltid verka fritt, något som vi tyvärr ser exempel på varje dag. Att i stora ord tala om mångkultur är en sak, att verkligen värna och stärka den i praktiken något helt annat.

Unescos konvention om skydd av det immateriella kulturarvet, detta svårdefinierade kulturarv som vi alla ändå är så medvetna om, har Sverige ännu inte skrivit under. Jag vet att många av er som är här idag har kämpat hårt för att vi ska göra det – och ratificeringen är på gång. Jag kan meddela att Sverige planerar att ratificera konventionen till årsskiftet vilket skulle innebära att underskriften träder ikraft nästa år. För att utveckla arbetet med tillämpningen av konventionen har Institutet för språk och folkminnen, i Budgetpropositionen 2011, tilldelats 1,5 miljoner kronor per år under 2011-2013 till särskilda projektinsatser och åtgärder som gäller det immateriella kulturarvet.

Konferensens namn, när bläcket torkat, är väl funnet. Man kan också säga att när applåderna har tystnat efter att en internationell överenskommelse har antagits, det är då det verkliga arbetet börjar. En stat som ratificerar en konvention förbinder sig att följa

den. Det är därför regeringens ansvar att säkerställa att en konvention tillämpas. Fler än regeringen måste dock arbeta i Unescos anda och inspireras av konventionstexterna för att det verkligen ska hända något. Det handlar om det civila samhället och samspelet mellan de olika aktörerna i samhället. Det är många som redan är engagerade och jag hoppas att den här konferensen leder till att ännu fler känner sig manade.

Det finns inte många begrepp som man vänt och vridit på och givit så många definitioner som kultur. Det är också ett begrepp som väcker starka känslor både för och emot. Jag är visserligen partisk, och just här bland er känner jag mig inte särskilt djärv när jag bestämt hävdar att kultur – bevarande och skapande – borde vara ett av samhällets allra viktigaste åtaganden, inte minst ur ett mångkulturellt perspektiv. Och varför det kan man fråga. Jo, för att kulturen är till sin natur gränslös. Vi inspireras av varandra över kultur- och nationsgränserna. Det svenska världsarvet Drottningholms slott ritades och slottsparken anlades av arkitekter med rötter i andra länder. I parken står en fontän som kommer från Wallensteins palats i Prag, för att ta ett exempel. Det finns naturligtvis många flera.

Nu ska det bli intressant och spännande att få höra hur era diskussioner gått och om ni kommit fram till några bra förslag. Det kan vara lika intressant att höra om era samtal lett till nya frågor, för i ett levande kulturklimat pågår diskussioner hela tiden och den processen är kulturens kärna.

2. Rapporter från gruppdiskussioner

- Mångfaldskonventionen

Anna Furumark

Diskussion kring utmaningar och möjligheter man ser inom den egna verksamheten

Y Attityder

- viktigt reflektera över våra attityder , en grund för dialog och arbete med mångfald.
- Hur ska vi hantera våra egna fördomar. Arbetar mkt med ”vi och dom” – Institutioner eller andra verksamheter måste jobba internt med egen värdegrund för att inte krocka.

Å andra sidan; vi jobbar alldeles för lite med likheterna.

A Politiken:

- Inte lätt möta upp Sverigedemokraterna. Dialog, debatt eller ej. BALANS.
- Sverige inte har aldrig varit homogent.
- Politisk vilja finns på kulturdepartementet och övrigt, men praktiskt har Sveriges regeringen inte kommit lika långt med mångfaldsfrågorna och internationella frågor.
- EU.
- Regeringskommittén (står i konventionen) måste till – och
- Integrera kulturfrågorna i alla politikerområden.
- Våga ta i känsliga områden – som Ådalen 31.

Y Hur ser implementeringen ut?

- Långsiktiga projekt och finansiering grunden för bra arbete
- Värderingar och attityder internt i verksamheten måste vara klar
- Sveriges regering måste ha intresse och visioner.
- Starkt tänkande i EU
- Diskussion pågår om andra former för att jobba vidare med kulturbistånd – EU.
- Viktigt fundera över utgångspunkten för att genomföra konventionen.
- Finns en naturlig nyfikenhet för internationella utbyten, perspektiv, mångfald.
- Vilken roll har media? Nyanserade reportage viktigt.
- Resurser för att kunna implementera konventionen.
- Kulturdepartementet – viktig del i kultur.
- Hur främja yttrandefrihet exempelvis – inget som går framåt i världen.
- Fråga om bakgrund

Näringslivet? Mångfald bland ”statusyrken”

- mentorskap, exemplet vad som hänt i Malmö med mentorskap.
- nyfikenhet viktigt och hitta mötesplatser.

A Två olika nivåer: Nationellt och internationellt

- Mångfalds samarbete i Sverige; stort hinder att man inte kommit så långt. Statligt finansierade verksamheter inte kommit så långt.
- Kolla folks bakgrunder. Till etnicitet komplicerat, men en grund för att se utvecklingen.
- Olika meningar om man ska ta reda på bakgrunder eller ej.
- Om några decennier kanske man inte ens kommer att lyfta frågan mångfald.

Y Bilden som museer och andra medier presenterar

- Likheter mer det som skapat vårt fält. Exempelvis Östersjön. Vasamuseet – vad väljer vi att visa utåt. Ett internationellt projekt som skapade Vasa. Använda ett mer holistiskt perspektiv. Birka också en ingång till det internationella perspektivet – handelspunkt med världen.
- Arvet och Artur.
- Laddat (ex stiftelsen Expo). Inget ofarligt att säga att man ska förändra museisektorn.
- Museisektorn skulle kunna göra skillnad.
- Kungliga biblioteket i Köpenhamn vände sig till Spiritus M för att biblioteket ville nå en ny publik – exempelvis ensamkommande flyktingbarn. Dialogen är absolut nödvändig.
- Stärka samarbetet mellan institutioner, organisationer, myndigheter.
- Regeringskommittén bör fungera.

Möjligheterna

Exemplet Härnösand. Programverksamhet – Härnösand. Bryta mönster (tänka mindre fyrkantigt). Vi tänker etiketterat (exvis mångkulturella dagen). Arbeta mer med målgruppen som kan känna delaktighet. Exvis mopedutställningen där intresset från olika håll. Integrera mångfald mer för all programverksamhet. Utveckla exvis internationella dagen.

Respons: bjud in målgruppen som finns för att diskutera hur vi kan utveckla programmen.

Jobba med mentorskap och mötesplatser för att vända olika trender eller nå andra målgrupper viktigt.

Våra kompetenta människor som finns i vårt land ska vi ta vara på – som alla har olika bakgrunder. Selam: Tror på högre krav. Om man inte som institution arbetar för mångfald.

Våga lyfta mer svåra frågor som exempelvis Ådalen 31.

Mer nytänkande – sätta sig in i andras perspektiv för att återge något nytt.

Se att mångfaldskonventionen kan integreras naturligt – inte göra mer men istället annorlunda i exempelvis programverksamhet.

Rekrytera annorlunda.

Hur kan Unescorådet/myndighet/kulturdepartementet göra för att stödja verksamheters fortsatta arbete?

- Klara direktiv.
- Använd konventionen.
- Konkretisera den politiska viljan – gå från ord till handling.
- På nationell nivå; tydligare direktiv i regleringsbrev och med resurser. Avsätta medel och personal.
- Utnyttja NGO:er mer – ge tid för diskussion mellan människor och ge dem uppdrag.
- Krav uppifrån krävs… Chefsfråga att integrera mångfaldsfrågorna.
- Ge tolkningsmöjlighet till resultat.
- Konventionen måste spridas bättre vid olika mötesplatser och kopplas till verklig verksamhet.
- Kontakta den ideella sektorn som kan vara med att informera om konventionen.
- Unesco måste också hitta nya vägar. Statens kulturråd fokalpunkt för konventionen, därför bör Unesco och Kulturrådet samverka kring detta.
- Kulturrådet jobbar med riktlinjer hur arbeta med konventionen.
- Viktigt utgå från grunden – Mänskliga rättigheter.
- Inte använda kulturen för att skilja människor mot utan förena.'

Från gräsrotsnivå: Media viktig part i att nyansera. Lyfter ofta svart och vitt.

Viktigt skapa nya mötesplatser där det är annat som förenar exempelvis kulturellt uttryck, mellan musiker, dansare eller museipersonal. Nätverk – för att kunna genomföra konventionen.

- Aktiviteter utgångspunkten – samlas kring en fråga. Utgångspunkten viktigast; vad vill vi göra, uppnå – gemensamma ämnen.

Internationella kulturutbytet ska utökas. Hur ska man kunna ta det på allvar, då intresset inte verkar finnas från den svenska regeringen. Inte den inriktningen som den svenska kulturpolitiken har.

Från kulturdepartementets sida ser man att EU jobbat mycket med dessa frågor. Lyfter fram konventionen som ett krav och respekterar detta för att även gå in i handelsutbyte. EU: väcker uppmärksamhet för frågorna. Men på nationell nivå har vi inte hunnit fundera så mkt hur vi kan jobba med dessa frågor.

- Annat perspektiv: tycker inte att jag känner igen detta. U

- Interkulturell kompetens – börja öppna upp för att söka sig till.

- Intresset finns.

- De senaste åren inte kommit in lika många ansökningar ?

- Svenska aktörer får ett nej, men kan inte se vad som behövs för att få ett ja till ansökan – när det gäller att söka stöd från EU. Annat i exvis Italien; högt antal som söker. 1-1,5 års arbete för att söka…

- Hur kommer man vidare inom ramen för den egna verksamheten, nationellt och för internationellt arbete.

Sammanfattning: Vår gemensamma vision är densamma när det gäller Sida. Gunilla Carlsson och jag har diskuterat detta, bra att få höra om oron ang kulturbiståndet.

- Konventionen om det immateriella kulturarvet

Eva Larsson

Hur vi arbetar med konventionen / för konventionen idag?

Gruppen diskuterade vad som görs i Sverige idag som har kopplingar till konventionen. Det konstaterades att det idag arrangeras internationella spelmansstämmor och dansevenemang. Sverige har även även kopplingar till CIOFF (International Council of Organizations of Folklore Festivals and Folk Arts) som är en fristående internationell organisation med nära relation till Unesco. I CIOFF ingår folkdansfestivaler och organisationer från flera olika delar av världen. Från Sverige ingår bland annat Svenska Ungdomsringen, Riksföreningen för Folkmusik och Dans (RFoD) och Sverige-Finska Riksförbundet. I Sverige finns också slöjdverksamhet, den är till skillnad från spelmansstämmor och dansevenemang, mest riktad mot barn och unga.

Regeringen beslutade den 9 december 2010 att ratificera Unescos konvention om skydd av det immateriella kulturarvet. Vid tillfället för konferensen var således beslutet ännu inte fattat. Gruppen konstaterade att konsten redan utgör en koppling mellan det materiella och det immateriella kulturarvet. Detsamma gäller tradering av tekniker inom byggnadsvård. Det noterades att många organisationer/institutioner befann sig i startgroparna och ännu inte hade kommit särskilt långt i arbetet med att reflektera över hur konventionen skulle kunna tillämpas. Gruppen fastslog att det var viktigt att inte ”fastna” på samma sätt som Island som snabbt ratificerade konventionen, men sedan dess inte har gjort något av ratificeringen. Gruppen gick också igenom olika myndigheters ansvar vad gäller konventionen. Institutet för Språk och Folkminnen (SOFI) har föreslagits som samordnande myndighet för tillämpningen av konventionen i Sverige. Förslaget var ej kontroversiellt enligt varken deltagarna eller remissinstanserna. Den 9 december 2010 fattade också regeringen beslutet att ge Institutet för språk och folkminnen, som samordnande myndighet, i uppdrag att utveckla arbetet med tillämpningen av konventionen. Regeringen fattade beslut om att uppdraget ska ske i samverkan med andra berörda aktörer och delrapporteras den 30 juni 2012 och slutrapporteras senast den 15 februari 2014. Vid konferensen konstaterades att Riksantikvarieämbetet redan har ortnamnsansvar. Riksarkiven och länsarkiven ska inte utgöra en nod enligt remissförslaget och har heller ingen direkt aktivitet vad gäller det immateriella.

- Slöjdverksamhet mest riktad mot barn och ungdom.
- Tradering av tekniker inom byggnadsvård.
- Konst redan koppling materiellt – immateriellt.
- Många i startgroparna, inte ännu igång.
- RAÄ har redan ortnamnsansvar.

- Riksarkivet (+ Länsarkiven) ej en nod enligt förslaget. Ingen direkt aktivitet.

- SOFI:s roll som samordningsansvarigt ej kontroversiellt enligt förfrågningar.

- Viktigt komma igång och inte göra ingenting (Island som varnande exempel).

Vad konventionen kan medföra / konsekvenser.

Alla var eniga om att konventionen kan påverka synen på kulturarv från något statiskt till mer något mer dynamiskt. En ratificering av konventionen skulle innebära att begreppet kulturarv byggs ut ytterligare. Det framkom att en ”frysning” av det immateriella kulturarvet inte är gångbart. Det immateriella kulturarvet är något som måste hållas levande och föränderligt. Många organisationer är inte tillräckligt starka och modiga vilket gör det svårt att föra ut sitt arv/kunskaper. En ratificering av konventionen skulle kunna innebära stöd och status till dessa organisationer. Vid en diskussion om hur en tillämpning av konventionen i Sverige kan se ut är det viktigt att ha i åtanke att den folkliga kulturen och dess utövare kan ge andra och viktiga referensramar som kompletterar de professionella. Konventionen utgör också i sig en möjlig plattform för diskussioner och problematisering som kan skapa nya relationer mellan myndigheter, organisationer, företag, grupper och individer. Konventionen legitimerar också institutionernas samarbete med praktiker/utövare av det immateriella kulturarvet. Konventionen möjliggör också intressanta kopplingar mellan forskning, dokumentation och kreativitet. Dessutom diskuterades listan över de immateriella kulturarven. Ska listan tillämpas i Sverige? I sådant fall: Hur? Gruppen enades om att listor mest är intressanta för att de ger möjligheter till korskulturella utbyten.

- Begreppet kulturarv byggs ut ytterligare.

- Frysning fungerar ej. Immateriella kulturarvet måste hållas levande och föränderligt.

- Många organisationer ej starka / modiga – svårt föra ut sitt arv/kunskaper. Konventionen kan vara stöd och ge status.

- Folklig kultur och utövare kan ge andra och viktiga referensramar som kompletterar de professionella.

- Konventionen möjlig plattform för diskussioner och problematisering.

- Kan skapa nya relationer mellan myndigheter, organisationer, företag, grupper och individer.

- Legitimering av institutioners samarbete med praktiker/utövare.

- Listor intressant mest för att det ger möjligheter till korskulturella utbyten.

- Ge intressanta kopplingar forskning – dokumentation – kreativitet.

Aspekter att tänka på

Gruppen enades om några aspekter som är viktiga att tänka på och ta hänsyn till då en tillämpning av konventionen blir aktuell i Sverige. Det är till exempel viktigt att ta hänsyn till olika tiders syn på tradering och förmedling av immateriella kunskaper samt individuell tradering. Själva framförandet är en viktig del vad gäller exempelvis musik och konserter. En tillämpning av konventionen som bara skulle innebära ett ”samlande” av immateriella kulturarv skulle risktera att ta död på en del kulturella uttryck. Därmed inte sagt att det inte är viktigt att identifiera olika former av kultur. Det är särskilt viktigt att identifiera de uttryck som är hotade. Betydelsen av att få med utövare tidigt i processen vad gäller strategier, arbetsformer, urval och lisningar m.m. betonades också, liksom vikten av att medvetandegöra att en lista innebär att ett urval görs. Hur urvalet görs samt och vilka konsekvenser det får är också viktigt att begrunda.

SOFI har i sitt förslag till ratificering föreslagit att ordet ”safeguarding” översätts till ”trygga” istället för det mer statiskt klingande ordet ”skydda”.

Gruppen lyfte fram vikten av att inkludera utbildning i tryggandet. Gruppen ansåg att det var väsentligt att säkerställa både mer formell utbildning och tradering. Något som också påpekades var vikten av att se likheter mellan olika kulturområden och uttryck snarare än skillnader. Gruppen tyckte också att man skulle försöka att hitta goda exempel både rörande det strukturella i hur man tillämpar konventionen och i praktiken. Grupps ansåg även att listor över immateriella kulturarv måste ha bredd och ge utrymme för variation och förändring. Hur man uttrycker sig påverkar också relevansen för utövarna. Det är därför avgörande att man även talar om mångfald och de immateriella kulturarven i pluralis. Gruppen konstaterade avslutningsvis under denna punkt att bekräftelse av utövarna är viktigt för att skapa engagemang i frågan.

- Viktigt ta hänsyn till olika tiders syn på tradering och förmedling av immateriella kunskaper.

- Framförande viktigt, musik/konserter. Att bara samla kan ta död på kulturella former.

- Individuell tradering viktig.

- Identifiering av det som är hotat viktigt.

- Viktigt få med utövare tidigt i processen; strategier, arbetsformer, urval, listningar mm.

- Viktigt medvetandegöra att urval görs och hur det görs och vilka konsekvenser det får.

- Att trygga måste inkludera utbildning. Säkerställa både mer formell utbildning och tradering.

- Se likheter viktigare än söka skillnader mellan olika kulturområden och uttryck.

- Mångfald. Våra. Immateriella kulturarv i pluralis. Viktigt hur vi uttrycker det. Påverkar relevansen för utövarna.

- Försök hitta goda exempel, både strukturellt och praktiskt.

- Listorna måste ha bredd och ge utrymme för variation och förändring.

- Bekräftelse av utövarna viktigt för att skapa engagemang.

Förväntningar

Utöver den mer allmänna diskussionen om vad som är viktigt att tänka på vid en tillämpning av konventionen diskuterade gruppen vilka förväntningar som finns och vilka möjliga vägar som kan leda till att de uppfylls. Eftersom gruppen ser utbildning, såväl formell som tradering, som ett viktigt led i tryggandet av det immateriella kulturarvet, ansåg gruppen att ett bra samarbete mellan berörda departement, framförallt Samarbete departement, inte minst Kulturdepartementet och Utbildningsdepartementet kultur och utbildning spelar en viktig roll. Skolan ansågs vara en viktig plats där ett aktivt arbete bör ske i dessa frågor. Kultur och utövande som leder till socialt samspel får inte prioriteras bort i skolan.

En mycket viktig del som starkt betonades var vikten av att skapa plattformar för samarbete mellan alla berörda parter, såväl mellan den politiska nivån som på den institutionella och med utövare. Vikten av att etablera en dialog lyftes. Som kanal för diskussioner i dessa frågor lyfte gruppen att nya nätverk och olika medier med fördel kan användas. Kommunala samrådsprocesser kan också stödja dessa diskussioner, liksom folkrörelserna som utgör en viktig plattform genom sin verksamhet, möten och tidningar m.m. Gruppen föreslog också att politikerna bör få ökad kunskap om dessa frågor. Kanske bör det immateriella kulturarvet utgöra ett eget politikområde? Eller så bör det tydligt införlivas i något befintligt politikområde. Gruppen konstaterade också att nya kulturella näringar skapar pengar och arbetstillfället. Gruppen enades om att nya samverkansformer ger förslag och inspiration till nya projekt. Slutligen sa man att provokation kan vara ett verktyg för att nå ut och engagera fler i dessa frågor vilket var ett önskemål från gruppen.

- Aktivt arbete i skolan. Skolan viktig, får ej prioritera bort kultur och utövande som leder till socialt samspel.

- Nya nätverk och olika medier som kanaler för diskussioner.

- Kommunala samrådsprocesser kan stödja.

- Folkrörelserna är en viktig plattform med deras verksamhet, möten, tidningar mm.
- Utbildning av politiker.
- Eget politikområde? Eller något politikområde att haka på?
- Pengar via nya kulturella näringar.
- Nya samverkansformer.
- Förslag och inspiration till nya projekt.
- Provokation kan vara ett verktyg.

- Konventionen om det immateriella kulturarvet

Jan Nordwall

Diskussionen inleddes med en inventering av frågor:

- Hur ska den föreslagna samverkan mellan nodansvariga myndigheter och civilsamhälle gå till?
- Hur ska man uppnå delaktighet på gräsrotsnivå i implementering av konventionen?
- Hur arbeta praktiskt för implementering?
- Hur gör man urvalet av områden som ska skyddas?
- Hur förhindrar man att det immateriella kulturarvet inte konserveras, att konventionen inte hindrar naturlig utveckling?
- Hur hanterar man konventionens krav på listor? Hur har man resonerat i Norge, som tidigare än Sverige ratificerat konventionen?

Gruppdiskussionen kom att koncentrera sig till två områden: samverkan och delaktighet, och konventionens krav på listor som förtecknar det immateriella kulturarvet.

1. Samverkan och delaktighet, civilsamhälle och institutioner

Norges representant berättade hur man arbetar med konventionen. De skilde på *kunskap om* (arkiv, museer) och *kunskap i* (utövare). Det var här viktigt att stärka utövarperspektivet, att det framför allt där som det behövs extra resurser som möjliggör ett utbyte av kunskap. Institutionerna kan däremot bedriva arbetet med konventionen inom ramen för sitt uppdrag.
Information har sänts ut till 70 norska institutioner och NGO:s/frivilligorganisationer som t ex rådet för Folkmusik och dans och rådet för Hantverksutveckling.

För att uppnå en fungerande samverkan är det nödvändigt att ta hänsyn till civilsamhällets och de ideella rörelsernas förutsättningar. I Norge har man valt att upprätta en öppen förteckning över det immateriella kulturarvet. Det som förts upp är inte värderat, man har inte tagit ställning till frågor om representativitet etc. Istället har alla fått lägga till det man velat. Förteckningen har uppfattats som ett bra sätt att skapa delaktighet i arbetet med konventionen.
Det är viktigt att stimulera möten mellan ideella aktörer och institutioner för att tillföra kunskap från professionellt verksamma och forskare. Det kan bl.a. vara en överföring av kunskap om hur man dokumenterar det immateriella kulturarvet, att skapa verktyg för det.

2. Hur förhindrar man att konventionens krav på listor förhindrar och låser utveckling av kulturarvet?

Konventionens krav på listor diskuterades. Institutet för Språk och folkminnen förespråkade att listorna ska fördelas i övergripande områden och inte gå in i detalj. Upphovsrätten uppfattades av somliga som ett problem i sammanhanget. Gruppen ansåg att konventionens krav på lista för det hotade kulturarvet har betydelse, medan den lista som avser att presentera nationella och representativa immateriella uttryck inte ska tillmätas någon större betydelse i implementeringen av konventionen.

- Världsarvskonventionen, grupp I

Kristina Svels

Gruppen bestod av såväl världsarvs- förvaltare, forskare som praktiker. Gruppen var överens om att ”Världsarvet kan vara en ingång till den stora berättelsen”. Man kan jämföra konventionen och diskursen kring världsarv som en länk i historieberättelsen. Det tar dock många år innan människorna får in djupet av vad ett världsarv är och vad det symboliserar.

Genom skolorna får man kontakt med alla – lärare, elever, studenter, föräldrar, skolförvaltning, utbildning m.fl. Viktiga teman att ta upp i undervisning som direkt kan anknytas till världsarv är likabehandling, diskriminering, fredstanken och FN. Man bör förmedla vad Unesco står för och då även världsarvskonventionen, som skall vara en grund för fred. På detta vis bör man få med världsarvet i det lokala samhället och använda olika ämnen som ’verktyg för detta ändamål’.

Hur skall man implementera konventionen i det ordinarie arbetet och i samhällsutvecklingen i allmänhet? Uppbyggnaden av en förvaltningsorganisation är svår och omringas av många frågor; hur skall man göra för att organisationen skall vara effektiv? Skall de lokala vara med? Hur ser den nationella praxisen ut? Existerar nationell praxis?

Det gruppmedlemmarna verkar ha gemensamt i sitt världsarvsarbete är brist på ekonomi. Detta dilemma delas av de flesta andra världsarvsaktörerna idag.

I gruppen efterfrågar de olika aktörerna en gemensam nordisk världsarvspolicy. Under de nordiska världsarvsdagarna i Visby 2010 talade deltagarna dock om just behovet av en dylik. Man skrev även ett upprop, Visbydeklarationen, till de nordiska regeringarna om denna önskan.

När det gäller konventionsarbeten bör man se på Unescos övriga kompletterande konventioner. Man bör fråga sej vad t.ex. konventionen om de immateriella arven kan lära från världsarvskonventionen och vice versa. I konventionens implementering 1985 var ’listan’ avgörande för implementeringens succé men förarbetet saknades och var bristfälligt. Den ’listan’ som nu i nyare konventioner tas med ses inte som någonting övervägande positivt bland gruppmedlemmarna.

I världsarvskonventionen kan man finna många viktiga samhälleliga spörsmål; lagligt skydd genom buffertzoner, riksintressen, utveckling av samhället genom GPS teknik osv. Det lokala ansvaret får inte förbises eller tas bort i världsarvsarbetet utan lokalsamhällen behöver i stället mycket stöd i sitt arbete med världsarven.

När det gäller en framtida organisation kring nationella världsarv var gruppen överens om att ansvaret skulle delas lokalt samt att finansieringen i första hand kunde ske från en statlig nivå. Andra, mera liberala finansieringsmöjligheter kunde vara penninginsamlingar och i större hand användning av volontärer och statister.

När det gäller ett lokalt världsarvsråd skulle detta, enligt gruppen, kunna vara den förvaltande aktören som skulle uppgöra en verksamhetsplan och verksamhetsberättelse vartannat år. Gruppen önskar även turismaktörer och utbildningsväsendet med i världsarvsarbetet.
Gruppen tog även fram problemställningar kring världsarvet. Man ansåg att det i de flesta fall handlar om den lokala förvaltningen och dess 'stuprörs-seende', situationer där alla ser till sitt och där samsyn saknas. Även en långsiktighet när det gäller förvaltningen av världsarvet saknas. Man startar i hög hastighet men man uppnår även utmattning snabbt. Kontinuiteten saknas och allt för mycket baseras på 'projektfinansiering'.

Samarbete och nätverkande kunde vara svar på många av de nordiska problemen. Man efterlyser både nordiska men även baltiska nätverk . Gruppen ansåg att man i Sverige bör anamma ett NGO-tänk, man måste vara enade eftersom man har samma uppdrag. Utmaningen är att de olika världsarven förvaltas olika. Samverkan är dock svårt att uppnå eftersom det är mycket resurskrävande. Saknas kontinuiteten, arbetstid och resurser blir arbetet väldigt skört.
Världsarven bör vara synliga. Det är svårt att nå ut och man jobbar på väldigt olika sätt. Skall man möta det behov som finns i samhället? Hur gör vi oss intressanta?

Jag avslutar med några mer eller mindre officiella slogans som 'förenade' de världsarv som gruppmedlemmarna arbetar kring: "24 timmar, 365 dagar, i all evighet" (Södra Ölands odlingslandskap), "Höga Kusten och Låga Kusten – vi har legat under samma is", "Världsarvet Grimeton, med global räckvidd" (Världsarvet Grimeton).

- Världsarvskonventionen, grupp II

Nils Ahlberg

Diskussionsgruppen bestod av elva personer och hade sammantaget en bred erfarenhet av världsarvsfrågor. Den företrädde också skilda perspektiv. Flera NGOer var representerade – ICOMOS med ansvar för expertbedömning av nomineringar, kunskapsunderlag och annat, Kulturarv utan gränser som arbetar med praktisk byggnadsvård, utbildning och att utveckla lagstiftning och kulturmiljövård som fredsskapande åtgärd och del i biståndsarbetet, UNIFEM som är FN:s utvecklingsfond för kvinnor. Här fanns också myndigheter, högre utbildning/forskning och enskilda världsarv.

Gruppens samlade erfarenhet innefattade arbetet i Sverige, olika länder och världsdelar och generellt på den internationella nivån. Här ingick myndighetsarbetet, nomineringar, handläggning och bedömning av världsarv på olika nivå och i olika skeden, liksom praktisk restaurering, vård och hantering samt levandegörande av världsarv på lokal nivå.

Att sprida kunskapen

Diskussionen om spridning av kunskap utgick mycket från det arbete som bedrivs i Karlskrona. Det handlar dels om förankring och ökad kunskap och förståelse hos tjänstemän och beslutsfattare, dels om folkbildning och allmän samhällsförankring. Det senare görs särskilt med sikte på de yngre men också på besöksnäringen. I arbetet ingår även uppföljning av utvecklingen och erfarenhetsutbyte med andra världsarv. Nätverk byggs upp via egna kontakter med platser som har liknande förutsättningar. För Karlskrona har det framför allt blivit städer vid den nordtyska kusten.

Några konkreta åtgärder har varit att ta fram skyltar och annat informationsmaterial. Det finns filmprojekt och det anordnas föreläsningar och specialutbildning av guider. Man samarbetar med datorutbildning kring utveckling av datorspel och för närvarande bedrivs ett utvecklingsarbete om insatser i skolan. Världsarvsfrågorna och internationell kulturmiljövård är också aktuella på olika håll inom högre utbildning och forskning runt om i landet.

Problem och möjligheter

I diskussionen pekades på en del problem i världsarvsarbetet. Samarbetet mellan olika världsarv är på många håll outvecklat. Den lokala förankringen är ofta svag och det finns stora brister i allmänhetens möjlighet till medverkan och politikernas vilja att lyssna till de synpunkter som kommer fram. Men detta gäller inte bara världsarv utan kulturmiljöfrågorna i stort, inte minst höghus, överstora byggnadskomplex och trafikapparater i våra stadsmiljöer. En högst aktuell fråga är Förbifart Stockholm och vägen genom världsarvet Drottningholm.
Unescos pågående arbete med en ”Recommendation on the Historic Urban Landscapes” är ett tydligt uttryck för problemen med det kraftiga förändringstrycket i städerna. ICOMOS Historic Towns-kommittée har också tagit fram ett kortfattat ”Position Paper” om ”Historic Cities and Sustainable Urban Development Policies” (april 2010).

Ett annat problem har att göra med språk, terminologi och andra traditioner att uttrycka sig i de internationella dokumenten. För den lokala förankringen och förståelsen hos både beslutsfattare, de som står för skötseln och en bredare allmänhet skulle det underlätta om originaltexterna eller delar av dem var översatta till svenska. I många fall skulle det dessutom behövas särskilda kommentarer för att bättre förstå innebörden. Ett exempel är "Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention". Det gäller också många av ICOMOS charters och utredningar liksom andra internationella dokument.
Till möjligheterna hör då förstås att de nämnda problemen undanröjs – bättre samarbete lokalt och mellan skilda världsarv i vår egen region, i Europa och globalt, översättningar och kommentarer. Genom samarbete och att gemensamt identifiera problem och möjligheter bör man också ha helt andra möjligheter att få bidrag för forsknings- och utvecklingsprojekt från både svenska bidragsgivare och EU.

Att bli utsedd till världsarv kan få stor ekonomisk betydelse för en ort och den landsända där den ligger och även social betydelse för självkänsla och identitet. Men det kan på samma gång innebära problem. Inte minst gäller detta en snabbt växande turism och tillhörande infrastruktur med hotellanläggningar, parkeringsplatser, toaletter, tillgänglighetsfrågor, souvenirförsäljning och annat. Själva värdet, autenticiteten och den genuina upplevelsen – hur påverkas det av att säg tre turistbussar dundrar in i en traditionell, småskalig bebyggelsemiljö?

En tanke som kom upp var att utveckla ett bed & breakfast-boende och att över huvud taget bygga mer på former som involverar den lokala befolkningen och hjälper till att bibehålla småskaliga verksamheter som naturligt smälter in i karaktären, att anstränga sig att utgå från platsen och dess traditioner och sociala och kulturella mönster och inte komma med färdiga koncept utifrån.

Behov av samverkan, utbildning och forskning

Många kände ett behov av bättre kunskap om vad som pågår runt om hos olika inblandade parter och av nätverk med lite varierande inriktning. Det behövs allmänna nätverk för kontakt, information och utbyte, men också nätverk för mer specialiserade områden. Några sådan kan vara skola och utbildning på olika nivåer, kunskapsuppbyggnad, forskning och utveckling, informationsverksamhet och levandegörande, den praktiska hanteringen och vården, kommunal planering, turismfrågor och över huvud taget att leta reda på och sprida "Best Practices" (och kanske även lära av mindre lyckade exempel).

På utbildningens område finns mycket att göra både i Sverige och internationellt, inte minst att bygga upp kulturmiljövården i utvecklingsländerna. Handläggning och expertbedömning kräver speciella kunskaper. Förvaltning, praktisk skötsel, restaurering och turism likaså.
Som forskningsbehov pekades särskilt på managementfrågor och managementsystem, turismen, utvärdering av de ekonomiska konsekvenserna liksom av inverkan på de historiska värdena och människornas vardag. Hur får man förvaltningen, skötseln och ekonomin att fungera på bästa sätt? Hur undviker man de negativa effekterna? Vad kan vi

lära av varandra? Andra frågor som alltid finns med gäller urval, representativitet och värdeanalys. Till de aspekter som behöver studeras närmare hör genderfrågorna, minoriteterna och allas kulturarv.

Hur Unescorådet och myndigheter kan stötta

Några direkta önskemål, som framför allt riktades till Unescorådet och Riksantikvarieämbetet, var samordning av olika nätverk och informationsutbyte. Vem gör vad? Vilken forskning är på gång? Hit kan också höra att ordna möten och ge ut skrifter och rapporter. En annan uppgift är att driva vissa frågor internationellt, som jämställdhetsfrågorna och speciella satsningar på miljötyper som är särskilt utsatta för ett förändringstryck, så som storstäderna. Detta pågår redan men kan behöva förstärkas. Ett särskilt ansvar för översättningar och kommentarer ingår också.

”Tangible” och ”intangible”

En avslutande kommentar gäller det materiella och immateriella kulturarvet. De är inte två separata världar utan griper in i varandra och måste ses i ett sammanhang. Frågan om de immateriella värdena och ett annat sätt att se på autenticitet än det traditionellt västerländska togs upp på allvar i ICOMOS Nara-dokument 1994 och har sedan inarbetats i Operational Guidelines. Här talas det bland annat om “cultural contexts, use and functions, traditions, techniques and management systems, language, spirit and feeling”. I andra sammanhang förekommer begreppet ”social-functional integrity” (intakthet).

Men också för världsarv där de immateriella värdena är huvudsaken har bevarandet av de fysiska lämningarna ofta stor betydelse för förståelsen och upplevelsen. Det kan vara byggnader eller platser där något utspelade sig eller en tradition eller företeelse uppstod och idag hålls levande, landskap till vilket religiösa föreställningar är knutna, traditionell kunskap som hör ihop med ett visst byggnadsskick, ortsnamn eller namnskick och mycket annat. Det är den yttre ramen kring olika företeelser och spiken att hänga upp minnet på. Vården av den fysiska miljön och att den inte slås sönder av okänsliga nytillskott har alltså står betydelse även här.